

činnosti odchází v r. 1982 do důchodu. Práci však neopouští a vrací se po řadě let do Kostelce nad Černými lesy, kde působí na tamním Ústavu aplikované ekologie a ekotechniky. Zde, právě tak jako na Ústavu krajinné ekologie při ČSAV, často přednáší v postgraduálních kursech zaměřených k životnímu prostředí, pořádaných na Vysoké škole zemědělské, při stavební fakultě ČVUT a na PŘF UK.

Základním rysem vědecké práce jubilantky je dokonalé zvládnutí syntézy, což se projevuje v jejich příspěvcích o principech bádání v krajinné ekologii, ve zpracování výsledků monitorování tělesné kondice zajíce jako bioindikátoru znečištění krajiny, v ochraně přírody, v úsilí o reintrodukcii rysa do našich i cizích honbišť. (Viz Živa 1982; 20).

Od ochrany přírody je pak krůček

k Ekofilmům, jejichž každoroční ostravské soutěžení by bylo nemyslitelné bez součinnosti této neúnavné pracovnice.

V závěru nejen plně pohody dr. ing. E. Novákové, ale i poděkování za všechny posluchače jejich přednášek, jejich vystoupení v televizi i v rozhlase a i za všechny čtenáře jejich příspěvků, které vynikají kulturou českého jazyka.

P.

Životní jubileum doc. dr. ing. Jaroslava Pelikána, DrSc.

Dne 22. dubna 1926 se narodil v Ivančicích u Brna Jaroslav Pelikán. Mládí prožil v nedalekých Zakřanech a venkovské prostředí zformovalo jeho zájem o přírodu. Školní léta — jakož i celý svůj život — prožil jubilant v Brně. Již za gymnaziálních let vznikla skupina spjatá společným zájmem o entomologii. Ani totální nasazení koncem války nezabránilo jeho entomologickým zájmům, podporovaným tehdejší doc. J. Kratochvílem v Sekci ochrany rostlin ZVÚZ. Setkání s touto osobností určilo natrvalo životní dráhu jubilantovu. Po osvobození se stal jeho asistentem na Ústavu použité entomologie VŠZ v Brně, v r. 1953 přešel jako jeho zástupce do nově vytvořené Laboratoře pro výzkum obratlovců ČSAV v Brně, nynějšího ústavu, kde jako teriolog pracuje dodnes. V r. 1958 se stal kandidátem biologických věd, v r. 1968 se habilitoval pro obor zoologie na VŠZ v Brně a v r. 1982 dosáhl hodnosti doktora biologických věd.

Podrobnější data o životní dráze a zhodnocení vědecké činnosti doc. Pelikána je možné nalézt v článku dr. V. Holíkové (Vertebratologické zprávy 1976: 51) u příležitosti jeho padesátin a kromě toho je uvedou specializované časopisy. Pro čtenáře Živy — v jejímž redakčním kruhu je jubilant platným členem — bude však patrně zajímavější osobnost a dílo doc. Pelikána v kontextu celé československé biologie. Je to osobnost nesporně zajímavá a nevědění svou všestranností i osobitým přístupem k vědě a lidem kolem ní. Jeho základním zájmem je entomologie, kde dosud uveřejnil přes 50 prací, převážně o hmyzu třísnokřídlem (*Thysanoptera*), v němž je světově uznávaným a vyhledávaným odborníkem. Ži-

votním povoláním se mu však stal zoologický obor zcela jiný, a to nauka o savcích — teriologie. Důkladnost a svědomitost jemu vlastní ho však v krátké době přivedla i v tomto odvětví na mezinárodně uznávanou úroveň, o čemž svědčí 92 publikací od r. 1955, z nichž některé soubory byly oceněny cenami ČSAV. Středem jeho zájmu je především rozmnožování a populační dynamika hlodavců. Znalosti získané studiem dvou zcela odlišných živočišných skupin přivedly posléze jubilanta k dalšímu rozhodujícímu kroku v jeho vědeckém vývoji — k zájmu o ekologii. Ten začíná zpracová-

ním referátu o perspektivách ekologie živočichů v ČSSR na sjezdu čs. zoologů v r. 1965, která v souvislosti s měnícím se prostředím nabývala stále na významu. Výsledkem toho byla jubilantova účast na komplexních ekologických výzkumech, které i sám organizoval, především v rámci Mezinárodního biologického programu (IBP); z nich za výzkum rákosin dostal cenu prezidia ČSAV. Z potřeb ekologie vyplývala i jeho organizační angažovanost, ať již ve snahách o zřízení ekologické společnosti, v iniciování překladu Odumovy učebnice, nebo v autorském podílu na původních učebnicích ekologie. Organizační angažovanost v prospěšných vědeckých úsecích je vůbec průvodním znakem jubilantova života. Pomáhal budovat Ústav pro výzkum obratlovců ČSAV po dlouhá léta jako zástupce ředitele a vedoucí teriologického oddělení, organizoval mezinárodní symposia, včetně II. mezinárodního teriologického kongresu v Brně 1978. A protože s léty přibývají i hodnosti, stal se členem komisí pro obhajoby kandidátských i doktorských prací, vědeckých rad, rad stěžejních úkolů, mnohonásobným řešitelem, školitelem i oponentem, předsedou ekologické sekce Čs. společnosti zoologické a nyní i předsedou Moravskoslezského odboru Čs. společnosti entomologické.

Zcela nevědění je však vlastní osobnost doc. Pelikána, přitahující k němu mnoho přátel československých i zahraničních. Jeho lapidární a zemitý humor, včetně schopnosti být i jeho dobromyslným objektem, dovede vytvářet kolektivní atmosféru, tak důležitou v týmové vědecké práci a ochotě k ní.

Karel Hudec

Výskyt koljušky tříostné na území města Brna

Koljuška tříostná (*Gasterosteus aculeatus* Linnaeus, 1758) je ryбка, jejíž současné populace jsou u nás považovány za nepůvodní. Známá je z vod Prahy a jejího okolí, v šedesátých a sedmdesátých letech byla zjištěna v Bratislavě.

Dne 2. září 1980 byla náhodně ulovena v Černovickém potoce, protékajícím jihovýchodní částí města Brna. Při dal-

ším průzkumu byla pozorována a lovena jak v potoce samotném, tak i v bývalém starém rameni řeky Svitavy, zvaném Holásecká jezera, kterými potok protéká. V potoce lze koljušku pozorovat ve velkých hejnech, v Holáseckých jezerech je ji možno nejčastěji spatřit v místech, kde potok protéká z jednoho úseku do druhého. Nalovení jedinci patřili k formě *trachura* a k formě *gymnura*. Výskyt v dalším průběhu toku nebylo možno sledovat, protože Černovický potok pak zleva přijímá znečištěný Ivanovický potok a krátce poté ústí do širokého kanálu odbočujícího z řeky Svitavy a vedoucího na jih.

Podle sdělení byla koljuška lovena v roce 1983 v rybníku v Moravanech u Brna. Avšak při průzkumu v léte 1984 byl tento rybník zpola vypuštěn a silně znečištěn, žádná ryбка zde nebyla pozorována. Rovněž v roce 1983 byl podle sdělení 1 exemplář koljušky uloven v řece Svatce pod Pisárkami. Při dalším průzkumu zde nebyli žádní jedinci pozorováni.

Koljušku v Brně s největší pravděpodobností vysadili akvaristé. Holásecká jezera jsou jejich oblíbeným lovištěm planktonu.

Evžen Wohlge-muth